

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)

September - oktober - november 1992

Ljubljana 11. september številka 3

leto 21

VSEBINA (CONTENTS):

1.	Srečanje v Seči - Peter Jerin	2
2.	Če je seme zanič (nadaljevanje) - Zvone Rovšek	2
3.	Echinocereus (nad.) - Martin Meznicar in Jure Slatner	4
4.	Echinopsis haku-jo maru - Jure Slatner	5
5.	Lithopsi - živi kamenčki - Peter Jerin	6
6.	Nekaj besed o aylosterah - Iztok Mulej	7
7.	NOVOSTI IZ SVETA KAKTEJ IN SUKULENT - Melocactus estevesii P.J.BRAUN - Iztok Mulej	11
8.	ALPSKI KOTIČEK - Zvončnice - Marija Prelec	13
	- Prečenje Šmarne gore - Marija Prelec	15

O B V E S T I L A D R U Š T V A

Sestanki društva bodo

11. september 1992 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve (srečanje v Seči)
2. Predavanje in diapositivi - g. Mulej
3. Razno (kaktusi, lončki)

9. oktober 1992 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje in diapositivi - g. Pretnar
3. Razno (kaktusi, lončki)

13. november 1992 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje in diapositivi - g. Slatner
3. Razno (kaktusi, lončki)

SREČANJE V SEČI

Že večkrat smo hoteli organizirati izlet v Sečo pri Portorožu, pa nam ni uspelo zaradi premajhnega števila prijavljenih članov. Pred dnevi sem dobil odgovor oziroma pobudo od gospoda Aleksandra Mosca iz Trsta (ki je bil nekoč tudi član našega društva), da bi se srečali s furlansko sekциjo italijanskega društva kaktusarjev. Dal je dva predloga za srečanje v Seči v nedeljo 20. ali nedeljo 27. septembra. Mislim, da bi bilo srečanje na samo koristno, ampak tudi turistično prijetno. Dobiti moramo še potrditev gospoda Grašiča, da se strinja s srečanjem pri njegovi zbirki kaktusov.

Podrobnejše se bomo o vsem pogovorili na septemberskem sestanku.

Peter Jerin

* * * * *

ČE JE SEME ZANIČ ...

(nadaljevanje)

V. del

Večina kakteistov že po nekaj letih pridela domače seme z lastnih rastlin. Čeprav setev tega semena ni tako zanimiva, pa je pogosto bolj uspešna kot setev kupljenega semena in je za marsikoga tudi ekonomsko zanimiva, saj lahko povrne vsaj nekaj stroškov za vzdrževanje zbirke. Setev domačega semena pa ni vedno tako uspešna, kot marsikdo meni. Večkrat sem se zalotil, da sem neuspešno setev enostavno prezrl, prevarala pa me je tudi količina semena, saj marsikateri plod vsebuje več sto ali tisoč semen in nihče ne preverja, koliko semen je dejansko vzklilo. Vsakdo pač pravi, da je vzklilo 120 sejancev iz 100 semen. Vzrokok za neuspeh je več, glavna pa sta nestrnost in neznanje, saj naravo težko ogoljuamo.

Razlika med kupljenim in domačim semenom je v tem, da je kupljeno seme že staro in niti prodajalec ne ve vedno leta pridelave, čeprav vedno garantira dobavo svežega semena. Problem pri domačem semenu se pojavi zaradi mirovanja embrija ozr. dormance, saj le nekaj vrst vzkali takoj po setvi, npr. fraileje. Po mojih opazovanjih traja dormanca od nekaj mesecev do dveh let, odvisno od vrste, seveda pa za vse vrste tega ni možno preveriti. Z dormanco narava verjetno zaščiti vrsto pred izumrtjem tako, da seme kalji šele ob ugodnih pogojih za rast in kali več let zaporedoma. V naravi ugodni pogoji ne nastopijo vsako leto, zato se mora kaljivost semena ohraniti skozi dolga leta. Mislim, da seme postane kaljivo, ko postane lupina in ovojnica prepustna za vodo. Lupina razpoka zaradi mrazu, visoke vročine, suše, verjetno pa tudi zaradi večkratnega namakanja in izsušitve. Tudi doma v rastlinjakinah deluje klima podobno in po nekaj letih vzkali vsaj po' semena. V zadnjih nekaj letih se mi je dogajalo, da je večina domačega semena vzklila po letu ali dveh, npr parodije, sejane leta 90, so vzklile letos zgodaj spomladi, turbinicarpusi in bele mamilarije pa šele poleti. V istem pladnju so zelene mamilarije, gymnocaliciji in setiechinopsisi vzkalili že leto prej.

Pomemben je čas setve. Seme, posejano do konca julija, bo morda še vzkliklo isto leto, kasnejše setve pa počakajo naslednje pomlad. V poletni vročini seme dozori in mirovanje semena se prekine. Sejanci poznih setev včasih pozimi propadejo ali pa seme nikoli več ne vzkali, ker nekaterim vrstam namakanje škodi. Prav nasprotno pa seme opuncij lahko namakamo leta in leta, pa bo vsako leto nekaj sejancev prilezlo na plan.

Seveda obstaja več načinov, kako skrajšati čas dormance. Čehi so že pred desetletji propagirali pregrevanje semena. Brali smo tudi o drugih metodah, kot so zmrzovanje in drobljenje semena, namakanje v destilirani vodi, žvepljeni in fosforni kislini itd. Vse te metode so priporočane za "povečanje kaljivosti", kar seveda ne drži. V navidezno nekaljivem semenu lahko določimo nad 90 % živilih embrijev. S temi preverjenimi metodami resnično skrajšamo dormanco dobo, ne povečamo pa procenta kaljivosti.

Mirovanje svežega semena me namreč zelo moti. Zelo dolgočasno je čakati leto ali dve, da se pojavijo prvi sejanci, pa čeprav jih je potem kar preveč. Nekatere vrste so pri tem zelo vztrajne, npr. melonarji, nekatere mamilarije, parodije, lobivije, opuncije itd. Pri opazovanju kaljenja parodij in melonarjev sem ugotovil, da ti kalijo šele potem, ko se prekuhajo v zaprti posodi na julijski vročini in potem nemoteno kljub vročini rastejo dalje. Zato sedaj seme pred setvijo zaprem v majhne steklene posode in jih postavim pod streho rastlinjaka na direktno sonce. Zrak v posodi se tako segreje na približno 56 do 60°C. Po nekaj dneh takega praženja seme posejem. Uspeh je neverjeten! Po dveh tednih vzkalijo tudi take vrste, ki sem jih že leta neuspešno sejal (npr. neolloydije), echinocereusi pa v nekaj tednih napolnijo posodo. Seveda podobni pogoji nastajajo tudi poleti pri navadnih pokritih setvah, vendar poletne vročine v teh pogojih ne preživijo vse vrste, pri odkritih setvah pa sejanci propadejo zaradi izsušitve. Zato je pregrevanje semena poceni in učinkovita metoda za skrajševanje časa dormance za večino vrst. Vendar tega ne priporočam nikomur. Ljubitelji namreč že tako zaradi prostorske stiske mečejo seme in sejance na smeti, profesionalci pa bi po nekaj letih prodajali same mamilarije in gimnokalicije. Kljub temu priporočam to metodo za setve redkih vrst, ki nas vedno razočarajo.

Setev domačega semena seveda skriva pasti. Prav meni se je namreč dogajalo, da sem poleg peščice zanimivih sejancev pridelal na tisoče nezanimivih zelenih mamilarij in gimnokalicijev. To ni posledica bolezni ali nekaljivega semena. Prvi sejanci prerastejo in zadušijo kasneje vznikle rastline in jih moramo zato predčasno pikirati, še preden vzkalijo vrste z dolgo dormanco. Poleti so sveži sejanci zaradi visoke temperature in hitre izsušitve že bolj občutljivi za bolezni kot pri pomladanskih setvah. Vročina povzroča poletni zastoj rasti in v teh pogojih se zelo hitro razvija fusarij in gniloba. Najbolj ogrožene so vrste, ki sicer najbolje kalijo pri nizki temperaturi, sploh pa tiste, ki so že v normalnih pogojih občutljive za fusarij, npr. Neolloydia, Ario-carpus, Echinomastus, Echinocactus, Cephalocereus itd. Pri vsakem zalivanju se gniloba širi in noben fungicid ne pomaga več, dokler sejanci v ugodnih pogojih ne poženejo nove korenine.

Po mojih opazovanjih ima večina vrst dormanco dobo od nekaj mesecev do dobre pol leta, torej do naslednje sezone. Med te vrste bi uvrstil robove Aylostera, Dolichothelle, Echinocereus, Epithelantha, Gymnocalycium, Horridocactus, Matucana, Neochilenia, Neopoteria, Notocactus, Pyrrhocactus, Rebutia in Sclerocac-

tus. Hitreje kalijo Copiapo, Echinofossulocactus, Leuchtenbergia, Lophophora, Obregonia, Strombocactus in Sulcorebutia, ponavadi že v prvih tednih po setvi. Fraileje kalijo že v dveh dneh, Astrofiti pa so bolj muhasti. Najbolj žilavi so Escobaria, Gymnocalycium, Kainzia, Lobivia, Mammillaria, Neolloydia, Opuntia, Parodia, Pediocactus in Setiechinopsis, katere lahko čakamo tudi več let. S pregrevanjem semena naredimo največ ravno v tej zadnji skupini. Za druge vrste še nimam nobenih izkušenj, pa še te lahko prevarajo, saj se klima pri setvah obnaša vsako leto drugače.

Zvonč Rovšek

ECHINOCEREUS

(nadaljevanje)

II. del

Za konec še malo reklame. Z nekaj besedami naj poudariva posebnosti nekaterih echinocereusov.

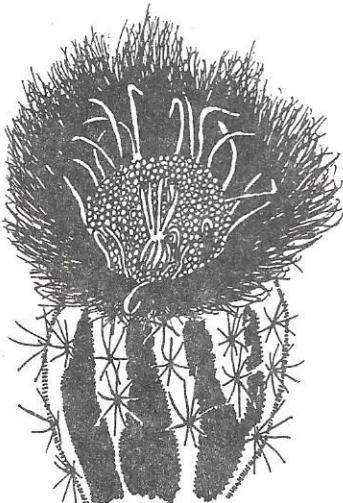
<i>Brandaggei</i>	ima prav posebno tkivo. Kot da bi bodice rasle od povrhnjice proti notranjosti. Poševen rez je praktično nemogoč. Druga njegova posebnost so prečno zarezana rebra, kar je značilnost rodu Rauchcereus.
<i>Scheeri</i>	z dolgimi cevastimi cvetovi, ki se odpirajo ponoči. Je soroden z
<i>Gentryi</i>	katerega dodatna posebnost so izredno kratke bodice.
<i>Triglochidiatus</i>	ima številne variacije. Med njimi sta iskani zlasti oblika z dvema ali tremi dolgimi bodicami v areoli in oblika praktično brez bodic.
<i>Pentalophus</i>	se odlikuje z množico do 10 cm širokih temno vijoličnih cvetov, ki prekrivajo razraslo rastlino več kot mesec dni. Je odlična podlaga za cepljenje.
<i>Pappilosus</i>	ima bradavice, kot jih poznamo pri rodu Mammillaria. Do 12 cm široki cvetovi so bledorumeni z rdečim grlom.
<i>Nivosus</i>	Po svoji rasti in bodicah je podoben strausiju, razrašča po se že pri desetih cm. Njegova varacija Longisetus ima še daljše bele štrleče bodice.
<i>Delaeti</i>	njegove bele lasaste dolge ščetine povzročajo, da ga zlahka zamenjamo za starčka (<i>Cephalocereus senilis</i>).
<i>Chloranthus</i>	To je agregat številnih liličanskih oblik. Cvetovi so manjši, rjavkasto zeleni ali rumeni. Večji del telesa je pod peskom. Preživijo izjemno nizke temperature.

<i>Subinermis</i>	Rumeni cvetovi pri <i>ehinocereusih</i> so redki. Ena od izjem je ta kaktus. Obstaja posebna oblika brez bodic.
<i>Stoloniferus</i>	je dobil ime po stolonih, podzemnih stebelnih brstih, s katerimi se množi v gruče. Tudi ta ima rumene cvetove.
<i>Grandis</i>	Je eden najmasivnejših. Obstaja oblika z belimi cvetovi.
<i>Rigidissimus</i>	znameniti mavrični kaktus. Mlade bodičke so izrazito vijolične barve. Intenzivnost njihove barve je odvisna od jakosti sončnih žarkov. Z leti postane prečno progast.
<i>Pectinatus</i>	njegove bodice so raščene po natančnem geometrijskem vzorcu.
<i>Primolanatus</i>	svoje ime je dobil po dlačicah, ki pa rastejo le v obdobju prvih dveh let.
<i>Reichenbachii</i>	zelo iskan zaradi nekaterih variacij s popolnoma belimi bodicami.
<i>Pulchellus</i>	zelo nizek in širok kaktus, katerega rdeči cvetni listi so svetlo obrobljeni. Ljubek.
<i>Knippelianus</i>	spominja na astrofite. Nekateri primerki imajo samo eno strlečo bodico.

Najobširnejši izbor semen nudi Mesa Garden z več kot 100 vrstami in oblikami, vse dokumentirano z natančnim nahajališčem.

Martin Meznarič in Jure Slatner

ECHINOPSIS HAKU-JO MARU

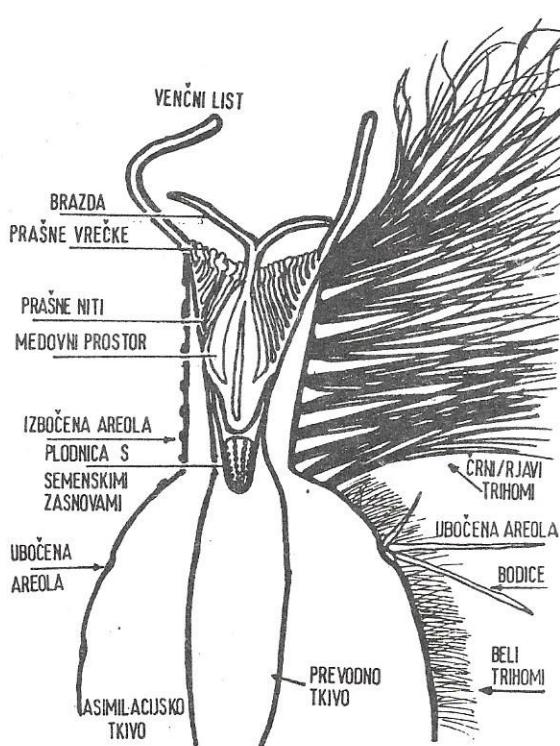
Čudno ime za čuden kaktus. O njem ne vemo skoraj nič, razen njegovega imena. Naj bo tale sestavek prispevek k njegovem boljšem poznavanju.

Že pred leti sem imel priložnost opazovati cvetoč primerek pri Jožetu Smrtniku z Vrhnik, letos pa je zacvetel pri meni. Cvet je bil odprt en dan, 16. avgusta.

Cvet meri 1,6 cm v premeru. Izrašča na kratkem enoletnem poganjku. Plodnica sega deloma v notranjost poganjka. Cvet je obraščen z gostimi črnimi dlačicami, ki so proti vrhu svetlo rjavo obarvane. Še najbolj spominjajo na kožušček. Izraščajo po vsej cvetni cevi. V spodnjem delu izraščajo iz majhnih okroglih areol. Tri areole tik pod vrhom so močno razširjene.

Cvetni listi so dolgi do 1 cm in manj kot 1 mm široki. Imajo okrogel presek. So bledo rumene barve. Nameščeni so precej enakomerno vendar ne popolnoma.

Prašniki so izredno številni. Prašne vrečke so povsem stisnjene med seboj in tvorijo skoraj trdno površino. Njihove prašne vrečke so sluzaste. Cvetnega prahu nisem opazil.

Pestič je sestavljen iz 10-delne brazde, katere kraki segajo do robu cveta. Vrat je v spodnjem delu razširjen in votel. Plodnica vsebuje semenske zasnove nameščene v 10 vrstah. Semenske zasnove so drobne in izsušene.

Oploditev očitno ni možna.

Kaktus raste zadovoljivo v malo bogatejši zemlji. Ceplenje ni potrebno. Pri velikosti kakih 5 cm začne bogato brsteti. Z brsti ga tudi zlahka in uspešno množimo. Paraziti ga hitro najdejo. Zlasti je občutljiv na volnate uši, pa tudi koreninske ga močno ovirajo pri rasti.

Njegova posebnost so z belimi laski obrascena navpicna rebra, kar mu daje izjemno estetski videz. Čeprav je vrsta sorazmerno nova pri nas, ne sme manjkati pri začetnikih ali v specializiranih zbirkah.

Tekst in risbe:

Jure Slatner

LITHOPSI - ZIVI KAMENČKI

Te nenavadne mezembrianteme so doma iz južne Afrike, kjer s pomočjo mimikrije kljubujejo sovražnikom. Lahko se jim popolnoma približamo, pa so še neopazni. Šele ko jih nekaj zaznamo, se nam odkrije še veliko število drugih vse okoli nas. S svojo obarvanostjo in vzorcem na lobah se uspešno skrivajo pred vsiljivci. Skoraj do vrha so zakopani v pesek tako, da običajno šele cvet pokuka na plano. Zaradi tega skrivanja v pesek, izkoristijo te rastline le nekaj procentov sončne svetlobe za fotosintezo, zato tudi zelo počasi rastejo.

Lithops lesliei v. venteri (foto F. Pretnar)

Rastejo le od pozne pomladi do zgodnje jeseni, vse ostalo obdobje mirujejo in zato ne potrebujejo vode. Velika zaloga vode v telesu jim zadošča, da preživijo dolgo sušno obdobje do prve nevihte. Takrat pada dovolj vode, da si naberejo zalogo, rastejo in vzcvetijo. Cvetovi so običajno rumeni ali beli. Odpirajo se popoldne.

Razmnožujemo jih izključno s semenom, ki je zelo drobno. Setev je precej zahtevna, saj seme vzkali takrat, ko to najmanj pričakujemo. Lithopse zalivamo manj, kot ostale sukulente, potrebujejo pa veliko sonca. Med zbiratelji so zelo priljubljeni, saj ima vsak drugačen vzorec.

Veliko zbiralcev se je omejilo le na zbiranje lithopsov. Najbolj znani zbiralci in gojitelji živih kamnov so iz južne Afrike. Ti se zelo trudijo, da bi vzgojili čiste vrste, kar pa je zelo težko, saj je križanje skoraj nemogoče preprečiti.

Seme iz plodov nabiramo pozno spomladsi. Mešički bodo polni le v primeru, da je prišlo do oploditve. To omogočimo s čopičem enakih ali sorodnih vrst živih kamnov.

Vzorci na lobah so izredno zanimivi, saj jih je več stot različnih. S pomojo bližinske fotografije teh vzorcev dobimo lahko čudovite "grafike", ki jih lahko občudujemo v obliki slik na stenah stanovanj. Narava je najboljši malar, ki ne pozna kiča.

Peter Jerin

NEKAJ BESED O AYLOSTERAH

Rod Aylostera je leta 1923 uvedel Spegazzini, leta 1956 pa so na 3. kongresu IOS (International Organisation of Succulents) v Londonu na predlog dr. Franza Buxbauma združili robove Aylostera SPEGAZZINI, Medilobivia BACKEBERG, Cylindrorebutia FRIČ & KREUZINGER, Digitorebutia FRIČ & KREUZINGER in seveda Rebutia KARL SCHUMANN v velik rod Rebutia. Navada je železna srajca, zato so večinoma, tudi po nekaj desetletjih, še vedno v uporabi starata imena (sinonimi). Tudi sam ne bom izjema in bom v članku uporabljal kar sinonime, ker so mi bolj domači (verjetno tudi vam).

Aylostere so majhni kaktusi, kroglaste večinoma pa podolgovate oblike (rebucije so praviloma bolj okrogle), ki radi brstijo in lahko tvorijo cele blazine. Rebra so pretvorjena v majhne bradavice (ali grbe), ki potekajo spiralasto. Aylostere rade in obilno cvetijo (lahko že v drugem ali tretjem letu) v zgodnji pomladi. Cvetovi so lahko bele ali rožnate barve, največkrat pa v raznih odtenkih od oranžne do rdeče barve. Cvetna cev je v spodnjem delu

zraščena s pestičem (kar jo loči od sorodnih rebucij), na zunanjih strani pa poraščena z dlažicami in bodicami. Plod je majhen in poraščen z bodicami, semena pa ovalna in sijajne črne barve.

Aylostere so doma v suhem pogorju južnoameriških Kordilijer (SZ Argentina in JZ Bolivija), kjer rastejo v skalnih razpokah in med travo do višine 3600 metrov.

Vzgoja Ayloster je enostavna in zato so te rastline primerne za začetnike. Potrebujejo peščen humusen rahlo kisel substrat, sončno in zračno mesto, zaščito pred premočnim soncem (predvsem male rastline), dosti vlage v času vegetacije (julija in avgusta moramo biti previdni pri zalivanju, ker se rast za nekaj časa ustavi). Prezimovališče mora biti suho in svetlo, temperature pa 8 do 12°C.

Aylostere razmnožujemo s semenom ali s podtaknjenci. Boljše rezultate dosežemo s svežim semenom, to se pravi s setvijo avgusta ali septembra.

Po nekaterih podatkih je v rodu (ali podrodu) 40 vrst, ker pa sta v zadnjem času Friedrich Ritter in Walter Rausch odkrila in opisala precej novih ayloster in rebucij, je ta številka gotovo višja.

Rebutia albiflora RITTER & BUINING

Sinonim: *Aylostera albiflora* (RITTER & BUINING) BACKEBERG

Belocvetna rebucija je zelo majhna rastlina, premera približno 2,5 cm, ki se rada razrašča. Rebra so pretvorjena v zelo plitke bradavice, ki potekajo spiralasto. Pokrita je z mehkimi belimi bodicami, areole pa so podolgaste in rumenkaste barve. Kot že ime pove, cveti belo. Cvet je majhen, približno 2,5 cm premera, na zunanjih strani imajo cvetni listi po sredini rahlo rožnato črto. Cvetna cev je poraščena z belimi ščetinami. Za vzgojo je enostavna. Cepljenje ni priporočljivo, ker se rastlina deformira pa tudi cveti manj.

Rebutia albiflora je doma v Boliviji, v severovzhodni Tariji v okolini Rio Pilaya. Odkril jo je Friedrich Ritter in jo vodil pod poljsko številko FR 766a, leta 1963 pa jo je skupaj z Albertom Buiningom tudi opisal.

Rebutia heliosa RAUSCH

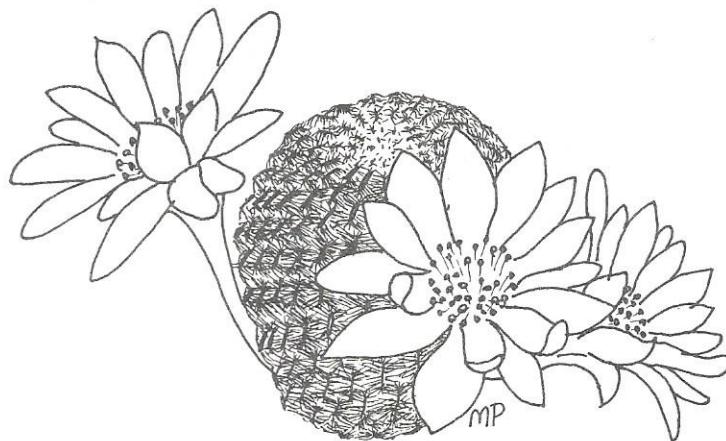
Sinonim: *Aylostera heliosa* RAUSCH

Ena najlepših in hkrati najbolj nenavadna v rodu je sončna rebucija. To je približno 5 cm visoka in 2,5 cm široka rastlina, ki se bogato razrašča. Ima do 38 reber, ki so spiralasto razvrščena in pretvorjena v pritlikave grbe. Vrsta ima repasto korenino, zato je precej občutljiva na stoječo vlago. Cepljenje ni potrebno, saj zelo dobro raste na svojih koreninah.

Rebutia heliosa se od ostalih rebucij razlikuje po oblikki bodic in areol. Areole so grebenaste, filcaste in svetlo rjave. Obrobne bodice so srebrnobele, s temno rjavo osnovo in se prilegajo telesu, osrednjih bodic pa ni. Cvet je približno 5 cm dolg in ima 4 cm premera. Je oranžne barve, žrelo je oranžnorumen. Plod je okrogel,

bolj vijoličast, poraščen z bodicami. V enem plodu je samo 10 do 20 semen, ta so okrogla in hrapava.

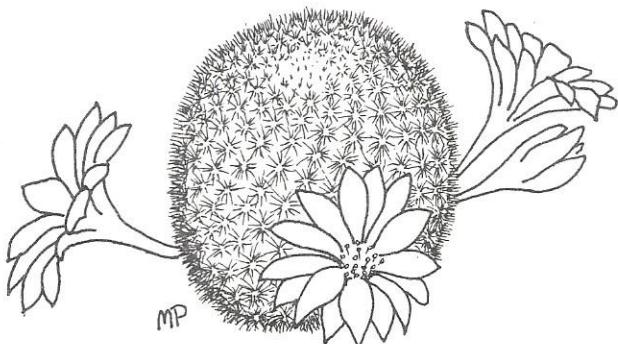

Vrsta je doma v Boliviji v Tariji (cesta proti Narvaezu), na višini 2400 do 2500 metrov. Našel jo je Walter Rausch, poznan avtor in iskalec novih kaktusov po Južni Ameriki, in jo vodil pod številko R 314. Opisal jo je leta 1970.

Rebutia muscula RITTER & THIELE

Sinonim: *Aylostera muscula* BACKEBERG

Miškasta rebucija je ena najlepših rebucij. Je 3 do 4 cm debela rastlina, ki se kasneje potegne in začne brsteti. Ima do 40 spiralno tekočih reber, ki so pretvorjene v grebe. Areole se bele, filcaste, kratko ovalne. Iz njih izraščajo številne mehke bele bodice. Bodice pokrivajo telo kot mehak kožuh. Rebucija spominja na miško, po tem je dobila tudi ime (*muscula* - miška).

Cvet je približno 3,5 cm dolg in 3 cm širok, oranžne barve. Cvetna cev je porasla z belimi ščetinami. Plod je zelenorjav, semena pa so ovalna in mat črne barve.

Rebutia muscula je doma v Boliviji v Tariji (Narvaez). Opisala sta jo leta 1963 Friedrich Ritter in Peter Thiele. Vrsta ima naslednje poljske številke: FR 753, KK 842, KK 1151 in KK 1301.

Rebutia hoffmannii DIERS & RAUSCH

Sinonim: *Aylostera hoffmannii* DIERS & RAUSCH

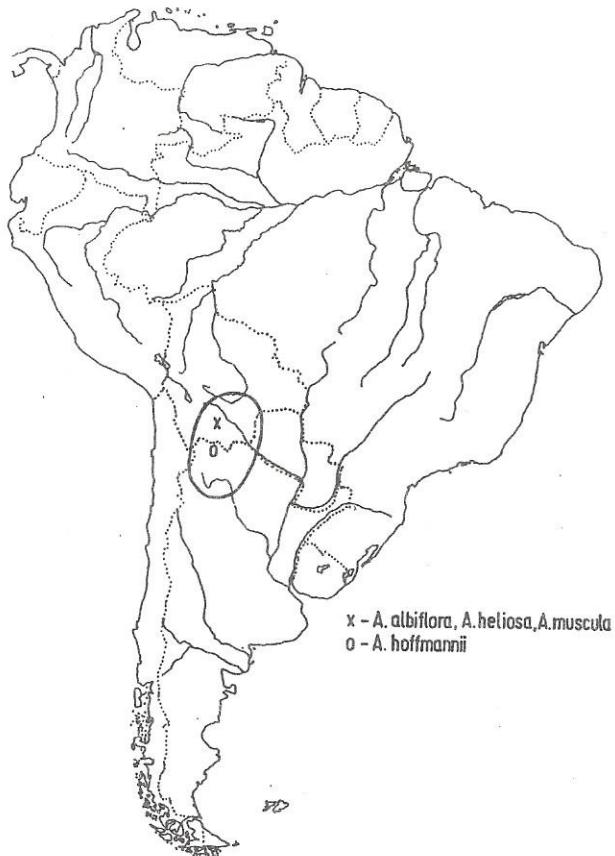
Vrsta se imenuje po Wernerju Hoffmannu, iskalcu kaknej v Južni Ameriki. Hoffmannova rebucija je približno 3,5 cm debela, rahlo podolgovata rastlina. Telo je svetlozelene barve. Rebra, približno 23 jih je, so spiralasto zavita in pretvorjena v plitke bradavice. Areole so belkastorjavkaste. Bodice so stekleno bele, pogosto z rjavo konico, zelo goste in mehke. Cvet je do 4 cm dolg in 4,5 cm širok, oranžne barve, venčni listi imajo vijoličastorožnato črto po sredini. Cvetna cev je vijoličastorožnata z rjavkastorožnatimi luskami. Semena so ovalna, črna. Oblika rastline precej spominja na *Aylostero musculo* RITTER & THIELE, razlikuje se po barvi areol, telesa in bodic.

Rebutia hoffmannii je doma v Argentini, v Salta v bližini Santa Viktoria. Našel jo je Walter Rausch in jo vodil pod številko R 521a, opisal pa jo je skupaj z Diersom leta 1977.

Rebutia espinosae

Sinonim: *Aylostera espinosae*

Rebutia espinosae je ena novejših rebucij. Podatkov zanjo žal nisem odkril v nobeni literaturi, samo njeno sliko imam v neki knjigi, seveda tudi nekaj primerkov.

Telo je okroglasto, široko približno 6 cm in prav toliko visoko. Je modrikastozelene barve. Rebra so razvrščena spiralasto in so, kot je običajno pri rebucijah, pretvorjene v bradavice. Približno 26 jih je. Areole so ovalne, sprva bele, kasneje postanejo rahlo rjavkaste. Bodice so krem bele barve z rjavo konico, trde in dolge do 1 cm.

Cvet je za moj okus najlepši pri rebucijah. Premer cveta je 3,5 do 4 cm, barva pa rožnato bela. Notranji cvetni listi so beli z rožnatim nadihom in imajo osrednjo rožnato črto, zunanjji cvetni listi so bolj rožnate barve pa tudi osrednja črta je širša. Plod je zelenorjav, semena pa ovalna in črne barve. Vrsta je verjetno samosterilna (do sedaj še nisem uspel dobiti čistega semena).

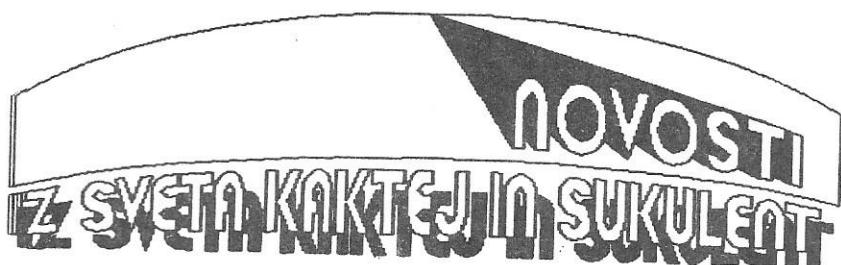
Podatkov o nahajališču nimam, prav tako nimam podatkov o najditevju in avtorju.

Literatura: Walter Haage, Kakteen von A bis Z, Neumann Verlag, Leipzig, 1983

Curt Backeberg, Das Kakteenlexikon, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1977

Kakteen und andere Sukkulanten 42 (12) 1991

Iztok Mulej

Uvajamo novo stalno rubriko Novosti iz sveta kaktej in sukulent. V njej bomo predstavili nove kaktuse in prvoopise zadnjih let. Tudi ostalih sukulent ne bomo zapostavljal.

Melocactus estevesii P.-J. BRAUN

V Braziliji sta dve področji, kjer se nahajajo melonarji. Prvo večje področje je vzhodna Brazilija, drugo področje pa severna Amazonija, predvsem Zvezna država Amazonija. Na tem področju so bili do nedavnega poznani melonarji *Melocactus* nerry K. SCHUMANN (sever Zvezne države Amazonija), *Melocactus smithii* (ALEXANDER) BUINING (jugovzhodna Britanska Gvajana) in *Melocactus schulzianus* BUINING & BREDEROO (južni Surinam).

Nova vrsta se imenuje po avtorjevem prijatelju Eddieju Esteves Pereiri, ki je že pred leti dobil prve primerke kaktusa na trgu v Manausu od t.i. Garimpeirosov (kopači zlata).

Telo kaktusa je kratko, cilindrično, do 22 cm visoko (brez cefalija) in 10 do 17 cm široko. Povrhnjica je zelene barve. Korenine so vejaste. Rastlina ima 12 do 18 ravnih reber, visoka so 4 cm in 3 cm široke. Areole so pretežno okrogle, v mladosti sivobele filcaste, v starosti pa gole.

Obrobnih bodic je 8 do 9, osrednjih pa 1 do 4. Bodice so črnordeče barve, kasneje črne. Najdaljša je spodnja bodica (5 do 8 cm), ostale so dolge približno 6 cm. Osrednje bodice so dolge 4 do 6 cm.

Rebutia hoffmannii DIERS & RAUSCH

Sinonim: *Aylostera hoffmannii* DIERS & RAUSCH

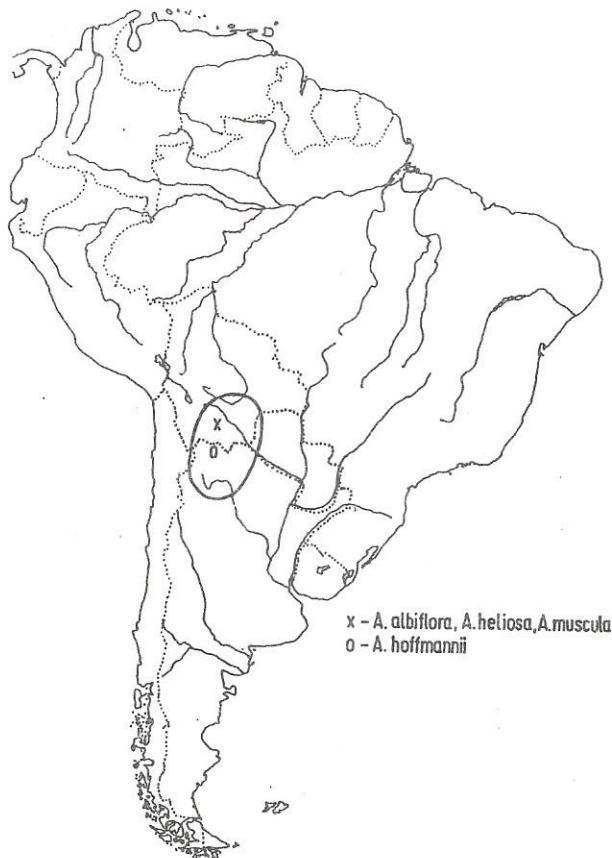
Vrsta se imenuje po Wernerju Hoffmannu, iskalcu kaknej v Južni Ameriki. Hoffmannova rebucija je približno 3,5 cm debela, rahlo podolgovata rastlina. Telo je svetlozelene barve. Rebra, približno 23 jih je, so spiralasto zavita in pretvorjena v plitke bradavice. Areole so belkastorjavkaste. Bodice so stekleno bele, pogosto z rjavo konico, zelo goste in mehke. Cvet je do 4 cm dolg in 4,5 cm širok, oranžne barve, venčni listi imajo vijoličastorožnato črto po sredini. Cvetna cev je vijoličastorožnata z rjavkastorožnatimi luskami. Semena so ovalna, črna. Oblika rastline precej spominja na *Aylostero musculo* RITTER & THIELE, razlikuje se po barvi areol, telesa in bodic.

Rebutia hoffmannii je doma v Argentini, v Salta v bližini Santa Viktorije. Našel jo je Walter Rausch in jo vodil pod številko R 521a, opisal pa jo je skupaj z Diersom leta 1977.

Rebutia espinosae

Sinonim: *Aylostera espinosae*

Rebutia espinosae je ena novejših rebucij. Podatkov zanjo žal nisem odkril v nobeni literaturi, samo njeno sliko imam v neki knjigi, seveda tudi nekaj primerkov.

Telo je okroglasto, široko približno 6 cm in prav toliko visoko. Je modrikastozelene barve. Rebra so razvrščena spiralasto in so, kot je običajno pri rebucijah, pretvorjene v bradavice. Približno 26 jih je. Areole so ovalne, sprva bele, kasneje postanejo rahlo rjavkaste. Bodice so krem bele barve z rjavo konico, trde in dolge do 1 cm.

Cvet je za moj okus najlepši pri rebucijah. Premier cveta je 3,5 do 4 cm, barva pa rožnato bela. Notranji cvetni listi so beli z rožnatim nadihom in imajo osrednjo rožnato črto, zunanjci cvetni listi so bolj rožnate barve pa tudi osrednja črta je širša. Plod je zelenorjav, semena pa ovalna in črne barve. Vrsta je verjetno samosterilna (do sedaj še nisem uspel dobiti čistega semena).

Cefalij kaktusa je do 13 cm visok in 6 cm širok, pokrit z belo, do 2 cm dolgo volno in do 3 cm dolgimi bodicami, ki potekajo spiralasto v smeri urinega kazalca (pogled od zgoraj). Cvet je dolg do 37 mm in do 18 mm širok, ko je polno odprt (anthesa). Cvetni listi so suličasti in rožnate barve. Prašnična nit je bela, prašnica rumena. Vrat pestiča je bel, brazda pa rožnata. Plod je 3 do 4 cm dolg, zgoraj skoraj okrogel, trebušasto zaoobljen, spodaj pa se zoži v konico, je gol in rdeče barve. Posušen ostanek cveta se drži plodu. Semena so jajčasta, do 2 mm dolga in približno milimeter široka, črne barve.

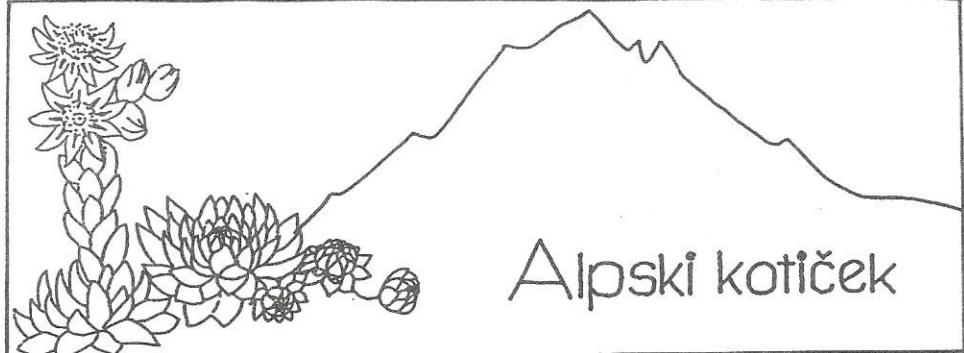
x - *M. neryi*, *M. smithii*, *M. schulzianus*
 o - *M. estevesii*

Rastišče kaktusa je severna Brazilija, Zvezna država Roraima. *Melocactus estevesii* se vodi pod poljsko številko E 157. Prvoopis je objavil Pierre J. Braun v Kakteen und andere Sukkulanten, št. 1, letnik 1990.

Literatura: Kakteen und andere Sukkulanten 41 (1) 1990

Walter Haage, Kakteen von A bis Z, Neumann Verlag,
 Leipzig, 1983

Iztok Mulej

Alpski kotiček

ZVONČNICE

MP

Campanula alpina

Zvončnice so skupina cvetnic - rod *Campanula* v družini Campanulaceae - katerih najbolj očitna značilnost je petero čašnih in venčnih listov, bolj ali manj zraslih v obliki zvona. Pecljati cvetovi so večinoma obrnjeni navzdol, da še bolj spominjajo na zvončke. Tako se jim ime zvončnice prav prilega. Večina zvončnic je sinje modrih in vijolično modrih, le redke so bele ali bledorumenene.

Po starih verovanjih bi tisti, ki bi se mu nevede na kresno noč vsulo praprotno seme za čevalj, slišal živali govoriti in rastline pripovedovati. Morda bi se mu zgodilo, da bi slišal tudi pozvanjati drobne sinje zvončke neštevilnih zvončnic. Slišal bi veličastno simfonijo milijonov drobcenih cvetov, drhtečih v vetru, kot razpršene kapljice prosojne modrine neba. V sozvočju bi se njih melodije prelivale čez samotna pobocja in tihe doline tja v dalj. Res bi bilo lepo. Kadar se mi nasmehne sreča, da se sprehodim med tratami in vesinami, polnimi zvončnic, se mi vedno dozdeva, da skoraj slišim njih tiho pozvanjanje. Lerahel dih vетra je dovolj in nešteti drobni zvončki zacingljajo.

V Sloveniji raste 26 vrst zvončnic. Po dolinah in planinah - bi lahko rekli - povsod jih je dovolj. Najnežnejše oblike lahko vidimo v gorah v najbolj surovem okolju, v špranjah žive skale, pa tudi na vetrovnih tratah. Kar nenavadno je, kakšne kontraste si privošči narava. Toda ta nežni okras skalovja ima krepke temelje. Kar poskusite izpuliti drobno nežno cvetlico. Ne bo šlo! V zemlji ali skalni razpoki ima močno srčno korenino, ki sega kdo ve kam globoko. Prijazen, blag nasmeh ob močni hrbitenici! V zimskih razmerah rastlina živi samo v svojem podzemnem zaklonišču. Vsi zeleni deli z jesenjo odpadejo, spomladi pa poženejo znova in zacvetijo.

Zvončnic, ki uspevajo visoko v gorah, je več vrst. Naj omenimo le nekater:

Campanula alpina JACQ.

Alpska zvončica je do 15 cm visoka rastlina. Ima narobe suličaste, volnato kuštrave liste. V mnogocvetnem grozdu so dolgo pecljati, kimasti cvetovi vijolično sinje barve. Raste na kislih tleh (Kamniške Alpe) in sončnih legah. Dobro je prilagojena na fiziološko sušo.

Campanula caespitosa SCOP.

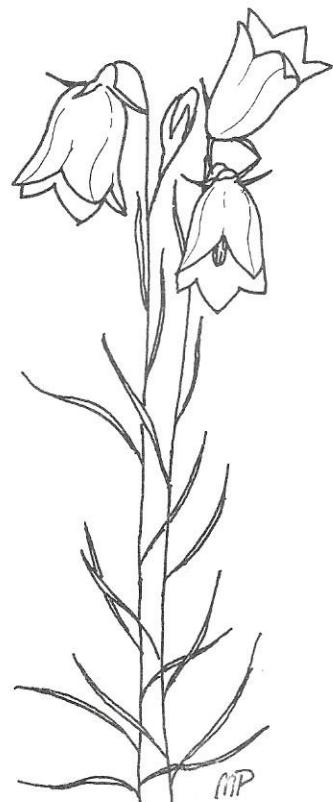
Rušnata zvončica zraste do 25 cm visoko v rušnati zrasti. Rastlina ima pritlične liste narobe jajčaste, pecljate, stebelne liste pa suličaste. Cvetovi v večcvetnih socvetjih so pecljati, podolgasto zvonasti in na vrhu zoženi. Raste v skalnih razpokah in grušču.

Campanula scheuchzeri VILL.

Scheuchzerjeva zvončica je na prvi pogled podobna rušnati zvončici, a se od nje razlikuje. Do 30 cm visoka rastlina ima pecljate pritlične liste okroglaste ali srčaste, stebelne liste pa kopjaste. Rastlina ni rušnato razrasla. Posamezna stebla so polegla ali kipeča. Imajo en sam ali v socvetju do 6 cvetov, ki so lijakasto zvonasti, modro vijolični in do 2,5 cm dolgi. Rastlino najdemo na meliščih in tratah do visokogorja in zmerno kislih tleh.

Campanula cochleariifolia LAM.

Trebušasta zvončica zraste do 25 cm visoko v rušnati razrasti s številnimi poganjkami. Jalovi poganjki imajo jajčaste in srčaste dolgopecljate liste. Stebelni listi cvetnih poganjkov so spodaj nazobčani, zgoraj suličasti. Cetovi so zvonasti in zgoraj široko razprtii, trebušasti. Cvetna stebla imajo 1 do 6 cvetov. Rastlina raste v skalnih razpokah, na meliščih in tratah do visokogorja.

Campanula scheuchzeri

Navedeni podatki so vzeti iz znanih dobrih priročnikov o gorskem cvetju, ki jih imamo v slovenščini na voljo, vendar bomo z njimi le težko določili pravo vrsto zvončnice. Vrste se pogosto cepijo v različne podvrste in križance. Morda je bolje, da se brez posebnega botaničnega razmišljanja prepustimo njih pozvanjanju in uživamo v njihovi lepoti.

Marija Prelec

PREČENJE ŠMARNE GORE

Začnemo v Tacnu pri gostilni ob vznožju gore. Tukaj je začetek osrednje, najbolj znane in obiskovane poti na Šmarno goro. V gostilni se človek odpočije, okrepi in pripravi na vzpon. Ali pa udobno in v miru počaka, da se bolj zaletavi vrnejo z gore nazaj.

Pot pri gostilni spremišljaj potoček, ki se idilično vije med robidami in koprivami. Gostilničarju pride prav, da lahko ustvarja koktejle vina in vode, ne da bi plačal preveč vodarine. Ob velikem obisku bi potoček zaradi velike porabe vode lahko celo usahnil. Vendar gori v strmini hribolazcem v potokih lije pot in se zliva nazaj v potoček. In je spet vse v redu.

Ne vem pa, če je res tako. Morda nimata gostilničar in potoček nič opraviti z vodo v vinu, ampak je bila voda v vinu že prej, ker je tisto leto grozdje zorilo v deževnem vremenu. In je spet vse v redu. Da le ni vino premočno, saj so potem tudi noge težke pri hoji v hrib in je prav težavno pot sploh začeti.

Vidite, Šmarna gora ni kakšen karsigabodi hrib, da bi se kot neuimen zajec zagnal gor, pa še malo sem in tja in priskakljal nazaj. Treba je najprej premisliti, narediti načrt, preštudirati variante in se po dobrem preudarku odličiti za turo. Šmarna gora je hrib, ki ima dva vrha, sedlo in pobočja na vse štiri strani neba. Na vseh pomembnih mestih so gostilne, le na vrhu Grmade je ni. Morda je kdaj bila, pa so jo pokurili, ker so na tem mestu kurili kresove v znamenje, da je Turek v deželi. Kasnje so kurili kres na Grmadi kar vsako leto na prvi maj ne glede na turško nevarnost. Tako je vrh Grmade še danes brez gostilne.

Torej če smo se spodaj ob vznožju okrepčali z vodo za zdravje in z vinom za korajžo, lahko pričnemo pohod na to lepo goro. Prva strmina nad gostilno pove, da je to res gora, kjer si z vsakim korakom malo višje, dolina spodaj pa vse nižje. Tako gre strmo gor do manjše planote. Ah, kako človek zadiha. Seveda, mnogi hitijo kar naprej, a pustimo jim njihovo nepremišljeno bezljanje. Ne utegnejo pogledati okrog sebe, se naužiti vonjav gozda, poslušati žvrgolenja ptic in šumenja vetra v drevju. No, vsak po svoje.

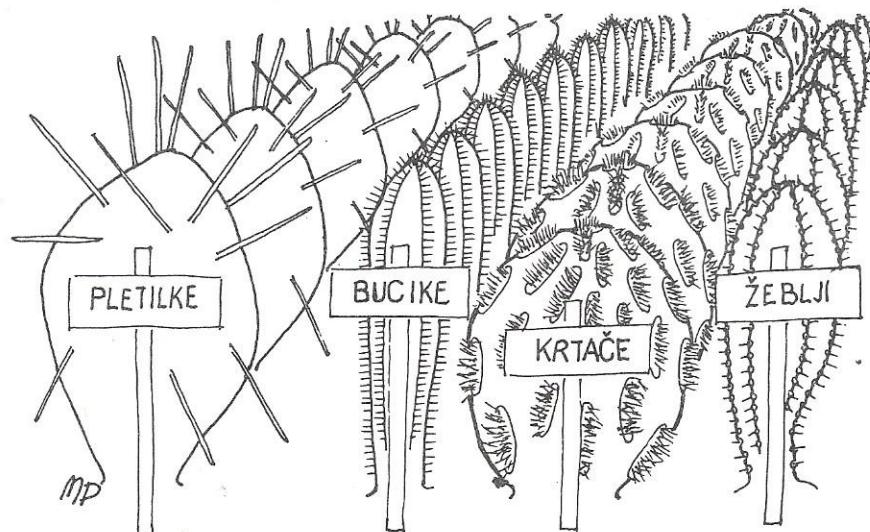
Malo posedeti na gladko odrezanem štoru je prav prijeto. Tukaj se križajo poti naravnost na Sedlo, levo na pobočje Grmade in desno bolj položna na Šmarno goro. Nekje na polovici poti do Sedla smo. Pot naravnost navzgor je strma, a kratka. Kar najhitreje te pripelje na vrh Šmarne gore ali Grmade. ljudje radi hodijo tako: od vznožja čimhitreje na vrh in cilj je dosežen. Čez nekaj časa pa, ker ne gre drugače, odhitijo nazaj domov.

Toda če dobro pomislimo, je vrh zelo majhen del gore, le nekaj metrov prostora, na katerem se gnetejo gruče ljudi. Kako velikanska pa so pobočja gore pod vrhom, se pravi pod obema vrhovoma. koliko obširnih gozdov, bukovih, smrekovih in še drugačnih, koliko travnatih vesin, skalnatih sten, cvetočih jas, stečin srnadi in zajcev, koliko drč, izsušenih grebenov in senčnih, vlažnih grap. Na vsakem metru pobočij se drugi pogledi navzgor proti vrhu in navzdol proti dolini. Šele potem bi vedeli, kaj je gora, ko bi jo obhodili okrog in okrog. Šele potem bi opravičeno rekli ne, da smo bili na Šmarni gori, ampak da smo hodili po njej.

Pot, ki se tukaj križajo, bi bile pravšnje za tako pot. Na levo do grebena Grmade, nato malo brezpotja po severni strani Grmade, po preko glavne poti iz Vodic na Šmarnogorsko stran in pred spustom v Šmartno spet naprej do tega križišča. Bi šlo!

Prav prijetno je sedeti na gladko odžaganem štoru in delati načrte s pravim premislekom, ne kar tja v tri dni. Seveda prave misli pridejo ob svojem času, ko je zamisel dozorela. In glejte, medtem se je vse naokrog spremenilo. Sence dreves so se zasukale v nasprotno smer. Ljudje, ki hite mimo, se ne vzpenjajo, pač pa spuščajo nazaj v dolino. Tudi sonce se spušča proti obzorju. Menša bo čas za povratek domov. Še spodaj v gostilni bo treba proslaviti ta sijajni načrt prečenja Šmarne gore in Grmade. Zamisel je tukaj, samo izvesti jo bo še treba. Na zdravje!

Marija Prelec

NAZAJ K NARAVI: Farma nadomestila tovarna !